

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRA NIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2023/24

Destinace (země, místo): Budyšín a okolí (SRN)

Jméno, příjmení: PhDr. Jiří Jonák, Ph.D.

Ve školním roce 2023/24 probíhala výuka češtiny na čtyřech základních školách v okolí Budyšína, na gymnáziu v Budyšíně a ve čtyřech kurzech pro dospělé a jednom pro děti.

V Chrósčicích (něm. Crostwitz) je na *Srbské škole Jurij Chežka* český jazyk historicky povinnou (byť nehodnocenou) součástí rozvrhu. V tomto školním roce se zde se základy češtiny seznamovalo ve třech postupných ročnících (2. až 4.) celkem 60 žáků.

V dalších základních školách (Ralbicy, Worklecy, Pančicy-Kukow) byla čeština nabízena coby tzv. *poskitk*, tj. jako zájmová aktivita/odpolední kroužek. Skupiny čítaly šest až devět účastníků, úhrnem se jednalo o 31 dětí.

V budyšinském Srbském domě se pak třikrát týdně konaly odpolední/večerní kurzy češtiny pro dospělé (začátečníci / mírně pokročilí / středně pokročilí). Letos do nich docházelo v součtu deset kurzistů¹. Jednou týdně rovněž probíhala šedesátiminutová individuální výuka vedoucí jazykového centra Witaj a pětáctřicetiminutová výuka dvou místních dětí ze smíšené česko-srbské rodiny.

Nově jsem od letoška v rámci vyslání vyučoval² na budyšinském Lužickosrbském gymnáziu, kde je možné češtinu studovat jako třetí jazyk³, a to jednu vyučovací hodinu v šestém (28 studentů) a tři hodiny v sedmém (26) ročníku.

Celkem jsem v uplynulém školním roce poskytoval výuku češtiny 158 zájemcům (z toho 54 na gymnáziu).

Výuka dětí probíhala ve školních třídách vybavených interaktivními tabulemi s přístupem k internetu. Všechny školy (a stejně tak Srbský dům) nám poskytly neomezenou možnost kopírování pracovních materiálů. Při výuce ve 3. ročníku v Chrósčicích (25 dětí) byla často (nemusela-li plnit jiné povinnosti) v pozici asistenta přítomna třídní učitelka, což nezanedbatelně přispívalo k efektivitě vyučování. Pro výuku v Srbském domě v Budyšíně byla k dispozici seminární místnost s tabulí a flipchartem. Na gymnáziu byly třídy vybavené počítačem a projektorem.

¹ Jeden student se paralelně účastnil výuky ve všech kurzech.

² Obvykle ve formě tandemové výuky; samostatně při nepřítomnosti některé z kmenových učitelek.

³ Více o tématu viz JONÁK, J.: Výuka češtiny v saské Horní Lužici. *Český jazyk a literatura*, 4, 2023-24, s. 179–181.

Pokud jde o učební pomůcky, u nejmenších dětí (2. a 3. ročník) pracujeme s vybranými kapitolami zejména z řad *Domino – Český jazyk pro malé cizince*⁴ a *Čeština pro malé cizince*⁵; zdrojem poutavých a efektivně využitelných aktivit je i časopis *Sluníčko*. U žáků 4. ročníku a u dospělých kurzistů hovořících jen německy se dlouhodobě osvědčuje učebnice Lídy Holé *Čeština expres – Start*, u dospělých hovořících lužickosrbsky pak navazující *Čeština expres 1, 2, 3*⁶. Výuku mladších žáků doplňuje ad hoc společná četba dětské literatury⁷ a v menších skupinách také například hraní dvojjazyčných pexes či skládání puzzle bohatě zaplněných obrázky charakterizujícími jednotlivá roční období. Nejúspěšnější aktivitou napříč všemi skupinami je nicméně zpěv⁸ českých písniček, a to jak lidových, tak populárních.

Nedílnou součástí výuky je seznamování studentů s českými reáliemi. U dětí je vcelku očekávatelně nevděčnější povídání o Vánocích a Velikonocích, doprovázené zpěvem koled. U dospělých se pak poměrně do hloubky hovoří rovněž o české (a českosrbské) historii, geografii, kultuře, gastronomii^{9,10}, společenské a politické situaci, náboženství; studenti rádi společně čtou články z vlastivědného časopisu *Na cestu* či dílčí kapitoly z knihy M. Szczygiela *Gottland*. Kurzisté se často na leccos ptají a sami spontánně přicházejí s mnoha náměty k diskusím. Doptávají se na tipy na dovolenou v ČR. V průběhu letoška jsme se navíc na přání dospělých posluchačů začali vydávat i na společné výlety do blízkého příhraničí – zatím jsme navštívili Rumburk a Varnsdorf¹¹.

Vedle výuky jsem Domowině a Witaj ad hoc vypomáhal při záležitostech s přesahem do Česka, například jsem byl požádán o propagování možnosti stipendijního pobytu na Letní škole slovanských studií¹². Snažil jsem se také dle možností aktivně zapojovat do místního společenského života (každoroční setkání lidí z budyšínského Witaj s jejich protějšky z Dolní Lužice, předvánoční posezení či oslava *ptačí svatby* s kolegy v Srbském domě, společné návštěvy lužickosrbského divadla).

Do destinace jsem se dopravil vlastním autem. Tím jsem se přemísťoval také do jednotlivých základních škol, které jsou od Budyšína vzdáleny do 30 km – Witaj mi potom zpětně proplácelo náklady na pohonné hmoty. Bydlel jsem v pronajatém bytě v činžovním domě vzdáleném asi 1 km od Srbského domu. Stravování jsem si zajišťoval sám.

S ohledem na okolnosti musí učitel u Lužických Srbů počítat s nutností dojíždět v jednom dni do několika škol na různých místech a s jistou rozvrhovou dysbalancí¹³. Jeho práce je nicméně neobvyklá, podnětná a naplňující.

⁴ ŠKODOVÁ, S.: *Domino – Český jazyk pro malé cizince. Pracovní sešit 1* (2010), 2 (2012). Praha: Wolters Kluwer.

⁵ KOTYKOVÁ, S.; LEJNAROVÁ, I.: *Čeština pro malé cizince 1* (2004), 2 (2005). Praha: Euromedia Group

⁶ HOLÁ, L.: *Čeština expres – Start* (2022), HOLÁ, L.; BOŘILOVÁ, P.: *Čeština expres 1* (2010), 2 (2011), 3 (2014). Praha: Akropolis.

⁷ Oblíbená je série Z. POSPÍŠILOVÉ *Kouzelná třída*. Praha: Bambook.

⁸ U dětí někdy doprovázený i tancem.

⁹ V rámci možností se snažím dětem i dospělým nabízet ochutnávky typicky českých lahůdek.

¹⁰ Poté co se dospělí studenti v době adventu seznámili s tradičními českými vánočními recepty (viz Vondruška, V.: *Církevní rok a lidové obyčeje*. 1991, České Budějovice: Dona), některé pokrmy připravili a v kurzu společně ochutnali.

¹¹ Více viz letošní (2024) *Krajiny češtiny* a červnové *Zprávy od krajanů* na webu DZS.

¹² Jeden z našich německých kurzistů se letos LŠSS v Praze zúčastní.

¹³ Např. ve čtvrtek jsem měl výuku od 8:00 do 19:30 s několika dlouhými pauzami.

Prohlídka rumburské lorety

Na výletě ve Varnsdorfu

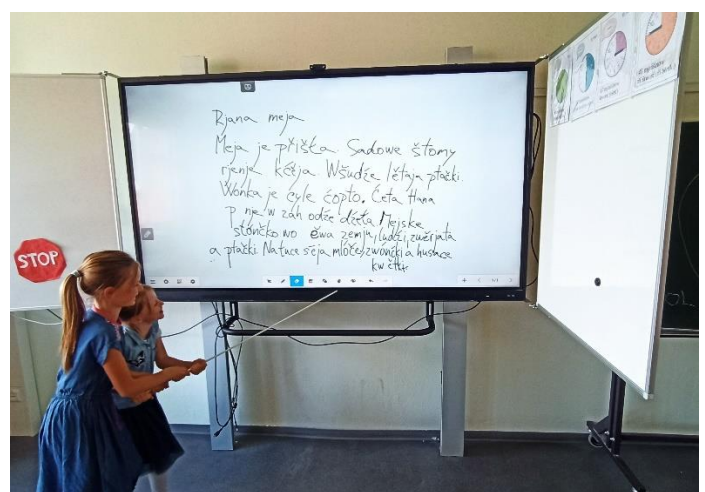
2. ročník, Chrósčice

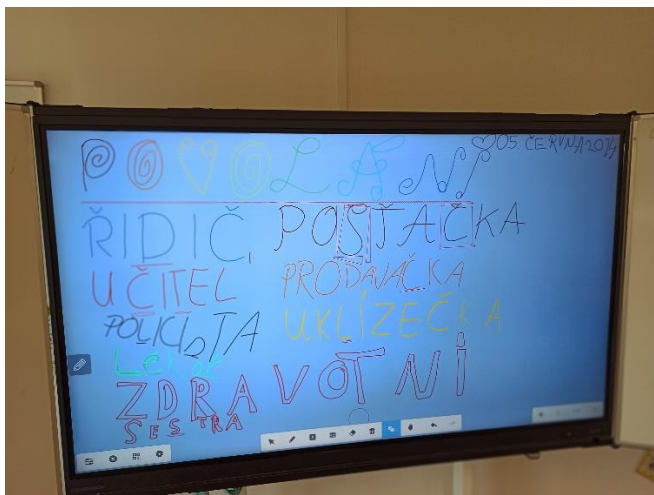
6. ročník, Lužickosrbské gymnázium Budyšín

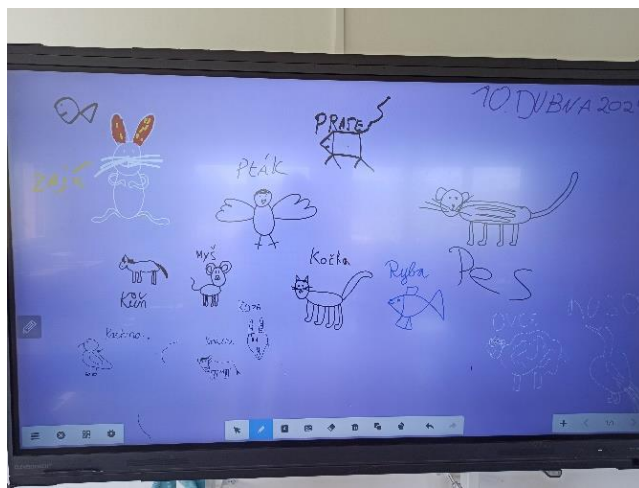
Worklecy, část 2. ročníku

Přestávková výměna rolí tamtéž

Pojmenováváme profese (Ralbicy)

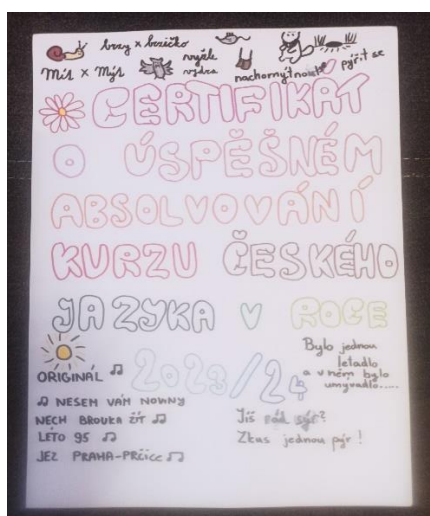
Máme rádi zvířátka (Pančicy-Kukow)

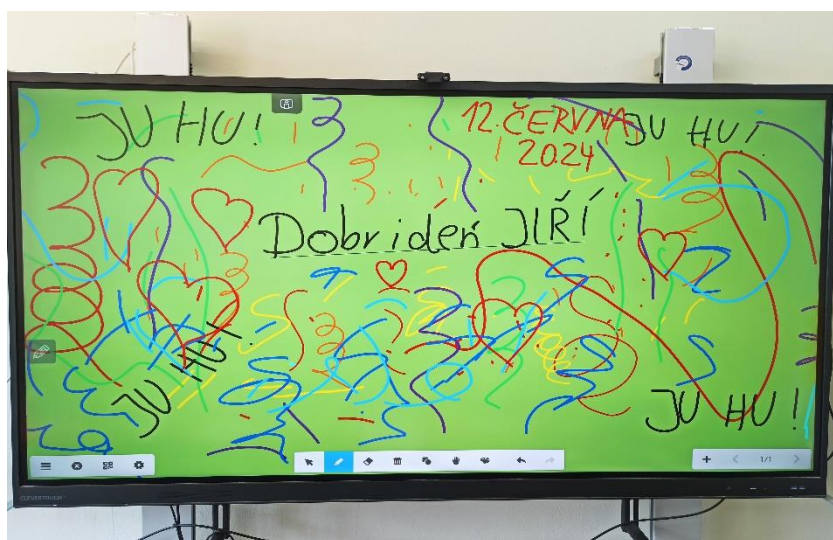
Škola v Pančicích-Kukowě

Budyšínské gymnázium

Když už nedostanete vysvědčení...

Po prázdninách na shledanou!